

Intervju

Emma Dante Svetovno znana italijanska režiserka verjame v teater, ki ne prizanesa nikomur. V njenih postavitvah izstopajo narečje, telesnost, izrazita dramatičnost in bređenje v globino človeških čustev

»Obdržati ob sebi tistega, ki ga ni več – to je zame gledališče«

Martin Lissiach

VIDEM Emma Dante je eminenca italijanskega in evropskega gledališča. Predstave režiserke iz Palermo so posebno doživetje, saj jih oblikujejo značilnosti njene zemlje: narečje, koreografije, telesnost, burkaštvo in globoka dramatičnost. Njen teater je zelo izčiščeno, osnovno in arhetipsko bređenje v globino človeških čustev.

Njene kreacije so zaživele na najpomembnejših evropskih odrih: od festivala v Avignonu mimo Pariza in Berlina. Ne režira le dramskih predstav, ampak tudi opero. Uveljavila se je kot inovatorica. V milanski Scali je režirala opero *Carmen*. Franco Zeffirelli je po ogledu le-te izjavil, da je na odru uzrl hudiča. Preizkusila se je tudi v filmski režiji. Njen prvenec, celovečerec *Via Castellana Bandiera*, je na beneškem festivalu prejel številne nagrade. Tudi film *Le sorelle Macaluso* (Sestre Macaluso) se je uvrstil v tekmovalni program Bienala v Benetkah. Nastal je po istoimenski predstavi, ki je leta 2017 gostovala v tržaškem Kulturnem domu, in ki je prejela nagrado Ubu za najboljšo italijansko predstavo v sezoni 2013/14.

Režiserka in občasno tudi pisateljica je navezana na svojo Sicilijo, predvsem na rojstno mesto Palermo, kjer je ustanovila svoje gledališče. Letos se bo selila v Rim. »Palermo je zdaj v meni, zanosila sem, nosim ga v sebi in zato se lahko z njim premaknem drugam,« pravi.

Predvsem v Italiji se na režiserje večkrat obračamo z nazivom maestro – ste maestro ali celo maestra, kar v italijanščini ustvarja asociacijo na učiteljico?

Ne zanima me, da bi me ljudje nazivali maestro. Sem ženska, italijanska polpretekle režijska tradicija 20. stoletja pa temelji na moških režiserjih. Ženske režiserke smo se le trudile, da binašle svoje mesto v tem okolju. Drugače pa čutim, da še vedno poslušam, da se še vedno učim. Dokler le opazujem, ne bom maestra, ampak učenka. Recite mi učenka.

Kateri je ključ vašega uspeha: številnega občinstva in odličnega odziva na vaše predstave?

Čutim, da me gledalci razumejo. Čutim, da me razume, kdor me kritizira. Mislim, da je moje gledališče nekaj živega. Moje delo nosi v sebi številna protislovja in negotovosti. Vseč mi je, da so odzivi na moje predstave deljeni.

Temeljni element vašega gledališča je glasba. Ta se uveljavlja v zelo jasnem razmerju s tišino. Veliko je nemih prizorov, veliko je glasbe.

Emma Dante Predstavo Extra moenia v režiji ustvarjalke iz Palermo bodo nocoj uprizorili v Vidmu TEATROUDINE.IT

Nizanje dogodkov, ki so povezani s sočasnostjo

Drevi ob 20.30 bo na odru gledališča Palamostre v Vidmu enkratno gostovanje predstave Extra moenia v režiji Emme Dante. Naslov predstave, ki jo ponujajo v sklopu sezone gledališča Contatto, je latinski in pomeni »zunaj mestnega obzidja« ter gre v tem primeru za pripoved vsakdana ljudi zunaj njihovih domov. Delo pripoveduje o skupnosti, ki se prebujala in se pripravlja na odhod od doma, da bi se oččila s svetom. Od jutranje budilke si v animiranem crescendo zvokov, besed in kretenj brez natančnega zapleta sledijo dogodki, povezani s sedanostjo oziroma sočasnostjo. Predstava v produkciji gledališča Teatro Biondo iz Palermo in koproducentov zaključuje niz Immaginario Emma Dante, ki sta ga v letošnji sezoni priredili gledališče Nuovo Giovanni da Udine in gledališče CSS z drugimi partnerji. Po decembrskem gostovanju predstave Re Chicchinella in igralski delavnici z režiserko so se vrstile tudi projekcije njenih filmov v videmskem kinu Visionario. **Mls**

Tišina potrebuje glasbo in glasba potrebuje tišino. Glasba ni zame nikoli trenutek veseljačenja in hrupa, s katerima bi karkoli prikrivala. Ustvarja atmosfero in podpira dramaturgijo. Uporabljam pesmi, ki pripovedujejo o predstavi, kot so v *Re Chicchinella* – in v drugih predstavah – pesmi Franca Battiata.

Režirate tudi opero. Tam se mi zdi zanimivo razmerje med glasom in tišino.

Prvi vstop v svet lirike sem doživela z Danielom Barenboimom, z največjim dirigentom na svetu, z bogom klasične glasbe. Režirala sem Bizetovo *Carmen*. S sabo nosim podobo maestra, ki si je pred dirigiranjem vedno postavil iztegnjen kazalec pred usta: z njim je pred glasbo zapovedal tišino.

Vaše gledališče zaznamujeta narečje iz Palermo in Sicilija, od koder prihajate.

Sicilsko narečje je skrivnostno, ker ga malokdo razume. V otroštvu sta mi starša prepovedala njegovo uporabo. Vzgajala sta me v meščanskem duhu in narečje ni bilo spodobno, ker je šlo za jezik ulice in ljudi.

Naposled sem zasnovala svoje gledališče ravno na tem jeziku. Vem, da ga je večkrat težko razumeti, a občinstvu ponujam tudi telesno izraznost igralcev, ki jim približa jezik. Z ene strani sem zaradi težkega razumevanja ohranila skrivnost govornice, z druge pa, z njeno uporabo, sem ji dala blišč in lepoto.

Ali narečje iz Palermo neustvarja težav pri recepciji občinstva?

Zabavno je, da so predstave v tujini opremljene z nadnapisi, kar je paradoksalno omogočalo njihovo boljše razumevanje v tujini kot v Italiji. Občinstvo se pa kakorkoli ni oddaljevalo. Kdaj pa kdaj so se ob ponovitvah v milanskem Piccolu pritožile milanske meščanske gospe, tako imenovane sciure. Slišala sem misel: »Zakaj se na odru ne pogovarjajo v italijanščini?« Kako naj odgovorim tem gospem? Da me njihova misel popelje v otroška leta, ko so mi prepovedali uporabo jezika okolja?

Omenjate telesno izraznost. Igralce pripeljete namreč do ekstremnih koreografskih ali telesnih položajev. Ljubite tudi goloto, kožo, meso igralcev.

Golota, koža in igralec brez sramu so najpomembnejši cilj mojega gledališča. Kdor stoji na odru, je neke vrste superheroj. Stotine oči, ki zrejo v igralca, mu tako ali drugače sodijo, ga ranijo, saj stopajo v njegovo intimno. Pogled drugih neobhodno sodi. Igralcem že na prvi vaji svetujem, naj potegnijo iz sebe žival, otroka in idiota, ki jih imajo v sebi. Gre namreč za tri bitja, ki jih ni sram golote.

Smo gledalci torej inkvizitorji?

Ta so le pravila igre ali masakra, kar se mi zdi očarljivo, ker ta teater ne prizanesa nikomur. Če gledališče postane prizanesljivo, me ne zanima več, ker gre le za razvedrilo.

Še en element vaše odrske estetike je prazen oder, skoraj brez scenografije, o katerem je teoretiziral tudi velik gledališčar 20. stoletja Peter Brook.

Prazen oder lahko občinstvo samo napolni.

Preko literarnih predlog ali pripovedi raziskujete smrt. Vase smrt privlači?

Morda zato, ker se je bojim. Ostajam na vsak način prepričana, da je smrt vprašanje živih, ne pa mrtvih. Prezgodaj sem se poslovila od številnih oseb, ki so mi bile drage. In tako je smrt nastopila v mojem življenju kot moj problem, ne pa problem tistih, ki jih ni več. Tako ohranim smrt ob sebi: kot sopotnico, ki jo moram sprejemati.

Predstava Pupo di zucchero (Lutka iz sladkorja), med katero osamljeni starec na dan mrtvih priključuje k sebi vse svoje pokojnike, pa je fascinanten poskus gledališča, da oživi mrtve.

Zame je gledališče to: obdržati ob sebi tistega, ki ga ni več, in ga ne pozabiti. Gledalke in gledalci nato izbirajo sami, koga ohraniti v spominu.

Čeprav je veliko govora o smrti, vaš teater sporoča tudi veliko upanja in se klanja življenju. Katero je vaše osebno upanje?

Upam, da ljudje ne bodo prekršili zaobljube in prisega, ki so jih sklenili med seboj. To je moje največje upanje. Vem, da je v bistvu nemogoče, a temu še verjamem.